

(dit nader uitwerken, de voornaamste rechten van de staatsburger eventueel opsommen).

In de buitengewone omstandigheden van dit oogenblik, waarin de belangen van de Staat ons aller hoogste richtsnoer moeten zijn en bestaande, voor normale tijden geldende wettelijke regelingen daartegen geen belemmering mogen vormen, is een overgangstijd onvermijdelijk, waarin ik, bijgestaan door na ontvangen ontslaanvraag van het Londense kabinet onverwijld te benoemen nieuwe verantwoordelijke raadslieden, het bewind zal voeren . . .

(volgen verdere zakelijke mededelingen) dan slot.'

In latere hoofdstukken zullen wij op de uit deze notities blijkende denkbeelden van de koningin terugkomen. Hier willen wij volstaan met op te merken dat de kern van hetgeen haar voor ogen stond, haar opvatting was dat het in 's lands belang zou zijn indien zij in het 'vernieuwde' staatsbestel boven de ministers kwam te staan; dat beschouwde zij, althans blijkens haar uit juni-juli '41 daterende notitie, als de 'juiste interpretatie' van de Grondwet: 'een zuiver Koninklijk kabinet (ontslag n. welgevallen, samenstellen door de Kroon)'. Frappant is dan, althans wat dat 'ontslag naar welgevallen' betreft, de overeenkomst met de aan het slot van het vorige hoofdstuk geciteerde passage uit Gerbrandy's 'regeringsverklaring' naar aanleiding van de Geers terugkeer naar Nederland: hij had het aan de Geer verleende ontslag een daad genoemd, 'waarvoor naar goed Nederlands staatsrecht geen verantwoordingsplicht bestaat.' Kennelijk was er op dit punt in '41 overeenstemming in denken tussen de koningin en de minister-president - een overeenstemming die, als de bedoelde passage al in het eind november '40 opgestelde concept voor de 'regeringsverklaring' voorkwam (dat concept is niet bewaard gebleven), reeds in de herfst van '40 aan beiden duidelijk moet zijn geweest. Wij onderstrepen daarbij dat de regering in die tijd nagenoeg verstoken was van informatie uit bezet gebied en dat niet meer dan een handvol jeugdige Engelandvaarders de Noordzee had overgestoken. Er is in later tijd vooral in Londen door sommigen verondersteld dat het denkbeeld van een wezenlijke uitbreiding van de koninklijke macht de koningin door sommige Engelandvaarders als het ware zou zijn aangepraat. Nonsens! Koningin Wilhelmina liet zich op staatkundig gebied door niemand iets aanpraten - het bedoelde denkbeeld is haar strikt *eigen* denkbeeld geweest, onderdeel van een *eigen* conceptie die zich bij haar, mede als weerslag op het gefrustreerde bestaan dat zij meer dan veertig jaar als koningin had moeten leiden, gevormd had zonder dat zij iemand om raad had gevraagd: niet prinses Juliana of prins Bernhard, niet Beelaerts of Gerbrandy. Wel had zij aan de prins en enige tijd ook aan de prinses functies toegedacht die in haar conceptie pasten, en ook dienden Beelaerts en